Gemeente Raalte

De gemeenteraad

Uw kenmerk
Zaaknummer 5326-2026
Voor informatie Remco van Riezen
Jeanet van Olst

Datum 20 januari 2026

Onderwerp
Reactie college wensen en bedenkingen initiatiefraadsvoorstel referendumverordening

Geachte raadsleden,

Op 16 december 2025 hebben wij kennisgenomen van het Initiatiefraadsvoorstel raadgevend referendumverordening van de fracties BurgerBelangen en D66 van gemeente Raalte. In lijn met uw reglement van orde geeft het college schriftelijk binnen 4 weken een reactie op dit initiatiefvoorstel om onze wensen en bedenkingen kenbaar te maken. Wij maken van deze gelegenheid graag gebruik.

Allereerst willen wij waardering uitspreken voor uw initiatiefvoorstel en opmerken dat het organiseren van een referendum waardevol kan zijn. Inwoners worden actief betrokken bij besluitvorming, de afstand tussen de politiek en de samenleving wordt verkleind, de samenleving raakt actief betrokken en beter geïnformeerd, wat bijdraagt aan breedgedragen besluitvorming. De raadgevende status van het referendum maakt dat de gedachte achter het Huis van Thorbecke onaangetast blijft. Immers, de representatieve democratie behoudt alle rechten voor besluitvorming. Een mogelijk risico is hierdoor dat het raadgevend referendum kracht verliest, omdat het in zuivere zin ‘slechts’ een zwaarwegend advies is.

Ten aanzien van uw initiatiefvoorstel hebben wij een aantal bedenkingen die wij willen meegeven.
Dit betreffen de inhoudelijke, financiële en organisatorische aspecten.

Inhoudelijk: De meerwaarde van verbindende participatie
De hierboven genoemde meerwaarde is niet enkel van toepassing op het organiseren van een referendum. Andere vormen van participatie bieden naar ons beeld betere handvatten om met elkaar het goede gesprek te voeren, complexe vraagstukken te verkennen en de meest passende vorm van inbreng aan de voorkant te bepalen. Bij een raadgevend referendum gaan deze waardevolle aspecten verloren. Complexe onderwerpen worden teruggebracht naar een simpel ‘ja of nee’ antwoord, met als risico dat er geen goed antwoord meer bestaat, inwoners de gevolgen niet kunnen overzien en de kans op teleurstelling achteraf groot is.

Niet alleen is Participatie deze raadsperiode een belangrijk speerpunt geweest in het coalitieakkoord en in de kadernota's, er wordt ook steeds op casusniveau een bewuste afweging gemaakt voor de juiste toepassing ervan. In de tweede helft van 2025 is het goede gesprek gevoerd tijdens een rond de tafelgesprek en er zijn in de afgelopen raadsperiode bijzondere initiatieven uitgevoerd. Denk aan de Participatiessessies Buitengebied, de brede verkenning voor de Opgave Wijken en Dorpen en de betrokkenheid van inwoners bij de Groeiplannen.

Wij geloven erin dat onze huidige Raalter visie, die voortborduurt op onze eerdere ervaringen en inzichten, de meest passende aanvulling is op de representatieve democratie. We hanteren hiervoor de volgende spelregels:

1. Duidelijkheid over rollen en verwachtingen: wat is je rol en wat is je mate van invloed?

Gemeente Raalte
Zwolsestraat 16, 8101 AC Raalte
Postbus 140, 8100 AC Raalte

T (0572) 347 799
E info@raalte.nl
W www.raalte.nl

2. Iedereen telt mee: we benaderen actief groepen en kiezen voor een aantrekkelijke werkvorm.
3. Luisteren naar elkaar: Werken vanuit vertrouwen en begrip.
4. Transparant terugkoppelen: wat hebben we gehoord, welke belangen zijn er en welke afweging maken we?
5. Samen leren en verbeteren: we blikken samen terug en leren van ervaringen.

Door te luisteren naar en samen te werken met onze inwoners, maken we onze plannen sterker. We vinden het belangrijk dat inwoners betrokken kunnen zijn bij besluiten en ontwikkelingen die hen raken. Samen leren we van elkaar, dat geeft inzicht in verschillende perspectieven en leidt tot wederzijds begrip. Wij zijn van mening dat de noodremfunctie van een referendum afbreuk doet aan de hierboven geformuleerde participatiespelregels.

Financieel: De kosten van een referendum
U constateert terecht dat zodra er sprake is van een concreet besluit tot het houden van een referendum, er ook rekening moet worden gehouden met de daarmee gepaard gaande kosten. U schat de kosten daarbij op ongeveer € 2,00 per inwoner. Naast de genoemde organisatiekosten, signaleren wij ook andere te voorziene kostensoorten, waar nog geen rekening mee wordt gehouden. Hieronder volgt een opsomming:

1 Organisatiekosten
De organisatiekosten hebben veelal betrekking op de kosten van de productie en verspreiding van oproepkaarten en stembiljetten, de huur, inrichting en bemensing van de stembureaus en de kosten van de uren van de ambtelijke organisatie in de voorbereiding en uitvoering van het referendum. Op basis van ervaringen bij eerdere referenda (landelijk en bij andere gemeenten) bedragen deze kosten ongeveer € 2,- per stemgerechtigde. Voor Raalte zou dit ongeveer € 80.000 per referendum bedragen. Ter vergelijking, de kosten voor het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen betroffen in 2025 € 87.000. Dit bedrag bestaat uit huur locaties, bezetting stembureaus, catering, materiaalkosten (drukwerk, printkosten, vervanging van materialen, verkiezingsborden enz.) en alle kosten rondom de dag van de centrale stemopneming. Binnen dit bedrag zijn niet de uren van de ambtelijke inzet meegenomen, die nodig waren om de verkiezing te organiseren.

Voor het organiseren van reguliere verkiezingen ontvangen wij jaarlijks, volgens een verdeelsleutel, een vergoeding van het rijk. Bij het zelfstandig organiseren van een referendum ontvangen wij dit niet.

2 Voorlichtingskosten
Bij een referendum is het de taak van de gemeente om objectieve informatie beschikbaar te stellen over het onderwerp. Hierbij kan gedacht worden aan het verstrekken van informatie via plaatsing op haar website, publicaties in (lokale) nieuwsbladen en het verstrekken van informatiemateriaal (folders/brochures). Dit betreffen taken die praktisch binnen de reguliere communicatiewerkzaamheden kunnen worden opgevangen.

3 Subsidiekosten
Naast de hierboven beschreven kosten is het gebruikelijk dat de gemeente ook een budget beschikbaar stelt om voor én tegenstanders van “het onderwerp” een referendumcampagne te laten voeren. Navraag bij verschillende gemeenten leert dat de bedragen hiervoor variëren van € 7.500,- tot € 90.000,-. In de conceptverordening wordt hiervoor een door raad te bepalen subsidieplafond genoemd.

4 Vergoeding Referendumcommissie
In het initiatiefvoorstel wordt ook melding gemaakt van een referendumcommissie. Op basis van de Verordening rechtspositie raadsleden en commissieleden Raalte 2025 hebben deze personen recht op een financiële vergoeding. De exacte hoogte van deze vergoeding dient op een later moment bepaald te worden.

Gemeente Raalte
Zwolsestraat 16, 8101 AC Raalte
Postbus 140, 8100 AC Raalte

T (0572) 347 799
E info@raalte.nl
W www.raalte.nl

Gemeente Raalte

Hoewel het op basis van bovenstaande opsomming lastig is om een goede inschatting te maken van de eventuele kosten van een referendum in de gemeente Raalte, kan wel gesteld worden dat dit fors meer dan € 100.000,- per referendum zal bedragen. In de begroting is hierin niet voorzien. Dit betekent dat zodra er sprake is van een concreet besluit tot het houden van een referendum daarbij ook de dekking van de daarmee gepaard gaande kosten moet worden aangegeven.

Organisatorische aspecten:
Een raadgevend referendum biedt kansen om voorstellen extra te onderbouwen, scherper te motiveren en het te realiseren beleid te toetsen op de wensen van de samenleving. Wat ons betreft wegen deze voordelen echter niet op tegen de extra werkdruk die dit binnen de organisatie oplevert. Wij verwachten dat de ambtelijke voorbereidingstijd, de betrokkenheid van een groot aantal medewerkers en daarmee de druk op de organisatie, aanzienlijk zal zijn. Bovendien is de komst van een referendum vaak plotseling en onvoorspelbaar. Hierdoor zal het project, waarop het referendum van toepassing is, meer tijd kosten dan gepland. Ook in bredere zin zal de organisatie moeten prioriteren op de bestaande workload en daarmee andere werkzaamheden pauzeren. Dit kan tot gevolg hebben dat onze dienstverlening aan onze inwoners onder druk komt te staan. De combinatie van plotselinge inzet van veel medewerkers en onvoorzienbare hoge organisatiedruk past niet bij de professionalisering en balans die wij aanbrengen om op effectieve wijze voor Raalte de goede dingen, goed te doen.

Conclusie
Wij onderschrijven de sympathieke bedoeling om het voor inwoners mogelijk te maken meer invloed uit te oefenen op belangrijke raadsbesluiten. We zien het raadgevend als een betekenisvol en krachtig instrument. Daarbij willen wij uw raad oproepen om een zorgvuldige afweging te maken of de beoogde doelen voor u opwegen tegen de risico's en kosten die dit instrument met zich meebrengt.

Op dit moment hebben wij zelf vooral bedenkingen. Alles overwegende, voorzien wij dat de invoering van een referendum, weinig meerwaarde kent, in relatie tot de manier waarop wij nu participatieprocessen vormgeven, mogelijk zelfs afbreuk doet aan onze bestaande participatievisie, hoge kosten met zich meebrengt en in een kort tijdsbestek veel organisatorische werkdruk veroorzaakt, met nadelige gevolgen voor lopende zaken en mogelijk ook voor de dienstverlening naar onze inwoners.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet
burgemeester en wethouders van de gemeente Raalte,

de secretaris
Monique van Esterik

de burgemeester
Rob Zuidema

Gemeente Raalte
Zwolsestraat 16, 8101 AC Raalte
Postbus 140, 8100 AC Raalte

T (0572) 347 799
E info@raalte.nl
W www.raalte.nl